

Demographic, Psychological Factors and Motives for Murder in Intentional Homicide Prisoners Referred to Khorasan Razavi Province Forensic Medicine Organization

ARTICLE INFO

Article Type

Descriptive Study

Authors

Rahimi Ahmadabadi S.*¹ PhD,
Attaran H.² MD

How to cite this article

Rahimi Ahmadabadi S, Attaran H. Demographic, Psychological Factors and Motives for Murder in Intentional Homicide Prisoners Referred to Khorasan Razavi Province Forensic Medicine Organization. Scientific Journal of Forensic Medicine. 2020 ;26(2):85-91.

ABSTRACT

Aims Intentional homicide is one of the most violent crimes against humanity. The aim of this study was to investigate the demographic, psychological factors and motives for murder in intentional homicide prisoners referred to Khorasan Razavi province forensic medicine organization.

Instruments & Methods This cross-sectional descriptive study was conducted on intentional homicide prisoners referred to Khorasan Razavi province forensic medicine organization during 2018-2020, that among them 105 people participated in the study by available sampling method. The data collection tool was a researcher-made questionnaire with an interview. Data were analyzed using SPSS 21 software and descriptive statistics methods and Chi-square test.

Findings Most of intentional homicide prisoners were men, married, aged 21-30 years, with the educational level of cycle, self-employed, and the middle child of the family and born and lived in the city of Mashhad. Most of the motives for the killings were related to the killings that followed the fight and revenge. The most commonly used means of murder were sharp objects that hit the chest. Most of the murders took place in public places and the victims were mostly friends. The most common way to remove a corpse was to burn it. There was a significant relationship between gender, age category, marital status and birth rank with committing murder ($p < 0.001$).

Conclusion Mental health officials must take steps to prevent homicide by addressing material and spiritual deficiencies, training life skills, and dealing effectively with problems.

Keywords Homicide; Intention; Demographic Factors; Psychological Factors; Motivation

CITATION LINKS

[1] Investigation of Relationship Between Individual, Climatic, Ecological Factors and Murder in Isfahan [2] Investigating the psychological element of premeditated murder with typically lethal work [3] Mens rea of Murder in the Islamic Penal Code [4] The study of the socio-economic factors related to the type of murder in East Azerbaijan province [5] Effective factors in homicides in Sanandaj city (2002-2007) [6] The study of different methods and the motivation of homicide in Tehran's metropolitan city and related elements with it from September of 2003 to September 2004 [7] A study of different motives and related factors of murder in Fars province during 2002-2012 [8] Global Study on Homicide 2019 [9] Sociological study of attitudes toward honor killings and social factors affecting it in Marivan [10] Investigating the causes of honor killings in 2014 (Case study: Ilam city) [11] Social pathology [12] Causes and factors ahead of homicide in the South of Kerman province [13] Assessing the methods and motives of murder cases reported in summer 2013 [14] Homicide victimization survey in the province, from the viewpoint of time, location and penis crime [15] The criminological analysis murder-suicide, with emphasis to motivational murder-suicide [16] Criminological study of the causes of violent crimes (intentional molestation and kidnapping) in Kerman [17] The power of place: Immigrant communities and adolescent violence [18] An investigation of the effective demographic information on incidents of murder (Case Study: Qualitative analysis of cases of killers and victims in East Azarbaijan province between 2001 and 2006)

¹General Justice of Khorasan Razavi Province, Mashhad, Iran

²Forensic Medicine Organization of Khorasan Razavi Province, Mashhad, Iran

*Correspondence

Address: General Justice of Khorasan Razavi Province, Sajedi Boulevard, Mashhad, Iran.

Phone: +98 (51) 36152235

Fax: +98 (51) 36152472

Somaye.rahimi1390@yahoo.com

Article History

Received: May 06, 2020

Accepted: August 02, 2020

ePublished: August 26, 2020

عوامل جمعیت‌شناختی، روان‌شناختی و انگیزه‌های قتل در زندانیان قتل عمد مراجعه‌کننده به سازمان پزشکی قانونی استان خراسان رضوی

سمیه رحیمی احمدآبادی * PhD

دادگستری کل استان خراسان رضوی، مشهد، ایران

حمید عطاران MD

سازمان پزشکی قانونی کل استان خراسان رضوی، مشهد، ایران

چکیده

اهداف: قتل عمد یکی از خشن‌ترین جرایم انسان علیه انسان دیگر است. هدف این مطالعه، بررسی عوامل جمعیت‌شناختی، روان‌شناختی و انگیزه‌های قتل در زندانیان قتل عمد مراجعه‌کننده به سازمان پزشکی قانونی استان خراسان رضوی بود.

ابزار و روش‌ها: این مطالعه توصیفی از نوع مقطعی در بین زندانیان قتل عمد ارجاع داده‌شده به سازمان پزشکی قانونی استان خراسان رضوی طی سال‌های ۱۳۹۷-۹۸ انجام شد که از میان آنها ۱۰۵ نفر به‌صورت نمونه‌گیری در دسترس در پژوهش شرکت کردند. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسش‌نامه محقق‌ساخته همراه با مصاحبه بود. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS 21 و روش‌های آمار توصیفی و آزمون مجذور کای مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها: بیشتر زندانیان قتل عمد مرد، متأهل، در رده سنی ۲۱-۳۰ سال، با تحصیلات سیکل، دارای مشاغل آزاد، فرزند وسط خانواده، متولد شهرستان و ساکن مشهد بودند. بیشترین فراوانی در انگیزه قتل مربوط به قتل‌هایی بود که به دنبال دعوا و انتقام رخ می‌داد. بیشترین وسیله به‌کاربرده‌شده در قتل اجسام برنده و نوک‌تیز بود که بیشتر به قفسه سینه اصابت کرده بود. محل وقوع قتل بیشتر در اماکن عمومی بود و مقتولان نیز بیشتر دوستان بودند. بیشترین شیوه برای ازبین‌بردن جسد به‌صورت سوزاندن بود. بین جنسیت، وضعیت تاهل، رده سنی و رتبه تولد با ارتکاب به قتل رابطه آماری معنی‌داری وجود داشت ($p < 0/001$).

نتیجه‌گیری: مسئولان سلامت روان بایستی از طریق رفع کمبودهای مادی و معنوی، آموزش مهارت‌های زندگی و مقابله کارآمد با مشکلات برای پیشگیری از ارتکاب به قتل اقدامات لازم را به عمل آورند.

کلیدواژه‌ها: قتل، عمد، عوامل جمعیت‌شناختی، عوامل روان‌شناختی، انگیزه

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۲/۱۷

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۵/۱۲

* نویسنده مسئول: somaye.rahimi1390@yahoo.com

مقدمه

خشونت یکی از مهم‌ترین پدیده‌های اجتماعی است که می‌تواند شامل ابعاد جسمانی، روانی، جنسی و اقتصادی باشد و به قصد آسیب‌رساندن به شخصی دیگر صورت می‌گیرد. در میان انواع خشونت، یکی از شدیدترین جرایم خشونت‌آمیز که می‌تواند علیه تمامیت جسمانی یک انسان ارتکاب یابد، قتل است [1]. سلب عمدی حیات از یک انسان زنده از جمله جرایم طبیعی است که قباحت و زشتی آن مرور زمانی و مکانی نمی‌شناسد و همواره از دیدگاه عقل و شرع ممنوع بوده است [2]. قانونگذار در قانون مجازات اسلامی مصوب سال ۱۳۹۲ در یک تقسیم‌بندی کلی قتل را به سه نوع عمدی، شبه‌عمدی و خطای محض تقسیم نموده است که با توجه به تعریف جنایت عمدی وفق ماده ۲۹۰ این

قانون، در این مطالعه منظور از قتل، همان قتل عمدی است که شرایط ماده مذکور را داشته است [3].

قتل نفس از یک طرف به اصل مصونیت و عدم اعتراض به حیات انسانی که عزیزترین ودیعه است لطمه می‌زند و از طرف دیگر امنیت و انتظام جامعه را متزلزل می‌سازد [4]. پس از وقوع هر قتل احساس ترس و ناامنی جامعه را فرا گرفته، احساسات و عواطف مردم شدیداً جریحه‌دار شده و یک‌صدا خواهان مجازات سریع و بی‌قید و شرط جانی می‌شوند. با توجه به تاثیرات نامطلوب این جرم، سلب امنیت و آرامش جامعه و برهم‌زدن نظم عمومی، از گذشته‌های دور تاکنون همواره شدیدترین مجازات برای این جرم پیش‌بینی شده است. یکی از مسایل پیچیده زندگی اجتماعی که توجه بسیاری از محققان، جامعه‌شناسان، جرم‌شناسان و روان‌شناسان را به خود معطوف داشته است، این سؤال است که چرا آدمی مرتکب قتل می‌شود و عوامل جمعیت‌شناختی، روان‌شناختی و انگیزه‌های موثر بر قتل چه می‌تواند باشد؟

ارتکاب قتل ممکن است با تصمیم قبلی یا تحت تاثیر عوامل و محرکات بیرونی یا یک حالت مجزای روانی و بدون مقدمه انجام گیرد. لذا انگیزه‌های قتل با توجه به شرایط اقتصادی، اجتماعی، اخلاقی، فرهنگی، مذهبی و سیاسی در جوامع مختلف متفاوت است؛ به‌طوری که انگیزه‌هایی نظیر ثروت‌اندوزی، خودپرستی، حرص و طمع، کینه و حسادت، احساسات جریحه‌دارشده، اختلافات خانوادگی، بهره‌جنسی، انتقام و نزاع‌های شدید پرنرگ‌تر هستند. در ایالات متحده شایع‌ترین علت قتل زنان، انگیزه جنسی و کمترین آن نزاع بوده است؛ در حالی که شایع‌ترین علت قتل مردان نزاع و کمترین آن انگیزه جنسی بوده است [5].

هر چند وقوع قتل‌های عمدی در هر جامعه متأثر از شرایط اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی آن جامعه است، اما از نظر اصول جرم‌شناختی کلیه قتل‌ها در سراسر جهان دارای وجوه مشترکی هستند که آنها را به هم پیوند می‌دهد. شیوع قتل به عوامل زیادی بستگی دارد که از جمله این عوامل میزان در دسترس بودن سلاح، سن و جنس قربانیان و مهاجمان، وضعیت روانی جامعه و افراد و غیره است [6]. در مطالعه‌ای که به بررسی قتل در تابستان ۱۳۹۲ در ایران پرداخته است، مقتولان بیشتر در رده سنی ۲۱-۳۱ سال و بعد از آن در رده سنی ۳۱-۴۱ سال بوده‌اند. سرعت بیشترین علت وقوع قتل‌ها بود و کمترین آن مربوط به مسایل منکراتی بوده است. همچنین ۳۴٪ با سلاح گرم و ۲۳٪ با سلاح سرد اتفاق افتاده‌اند [7].

مطالعات در ۱۳۲ کشور جهان نشان داد که میزان قتل در مردان بیشتر از زنان است که در کشورهای آمریکای جنوبی، آمریکای مرکزی و کارائیب گزارش شده است. از طرف دیگر در کشورهای آسیایی و آفریقایی زنان بیشتر توسط شرکای جنسی خود کشته می‌شوند [8-10].

نحیفی و همکاران [7] در پژوهشی به مطالعه انگیزه‌های مختلف قتل و عوامل مرتبط با آن در استان فارس پرداختند و به این

معیار خروج آزمودنی از مطالعه در نظر گرفته شد. برای جمع‌آوری داده‌های پژوهش از پرسش‌نامه محقق‌ساخته همراه با مصاحبه که روایی و پایایی آن به کمک آزمون‌های مربوطه و توسط افراد متخصص تایید شده بود و در آن متغیرهایی نظیر جنسیت، سن، تحصیلات، وضعیت تاهل، علل و انگیزه‌های احتمالی قتل، وقوع قتل، محل سکونت و غیره را مشخص می‌کرد، استفاده شد. اطلاعات جمعیت‌شناختی در این پرسش‌نامه شامل ۱۴ آیتم، اطلاعات روان‌شناختی شامل ۲۶ آیتم و اطلاعات انگیزه قتل و شیوه‌های آن در زندانیان قتل عمد شامل ۱۵ آیتم بود. این اطلاعات توسط یک روان‌شناس باتجربه در این زمینه از آزمودنی‌ها اخذ شد. به‌منظور سنجش اعتبار پرسش‌نامه از روش اعتبار صوری و برای سنجش پایایی نیز از روش آلفای کرونباخ که براساس پایداری درون آزمون است، استفاده شد که میزان پایایی ۰/۷۵ به دست آمد.

پس از اطمینان از صحت اطلاعات تکمیل‌شده، نسبت به ثبت آنها در رایانه اقدام شد و اطلاعات با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS 21 و با استفاده از روش‌های آمار توصیفی (درصد و فراوانی) و آزمون آماری مجذور کای مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها

میانگین سنی زندانیان مورد مطالعه $29/85 \pm 8/25$ سال بود. بیشترین درصد فراوانی مربوط به مردان، افراد متاهل، محدوده سنی ۳۰-۲۱ سال، مدرک تحصیلی سیکل، مشاغل آزاد، در فرزندان وسط خانواده از نظر ترتیب تولد، متولد شهرستان‌ها، ساکن شهر مشهد، وضعیت سکونت شخصی، بدون سابقه کیفری، بدون سابقه مصرف مواد، بدون سابقه مشروبات الکلی و بدون خالکوبی بود (جدول ۱).

در زمینه اطلاعات روان‌شناسی، ۷۷/۱٪ بدون سابقه اختلالات روان‌پزشکی بودند. ۸۳/۳٪ سابقه خودکشی نداشتند. تحریک‌پذیری و پرخاشگری در آنها ۵۸/۱٪ و بی‌ثباتی هیجانی و رفتاری ۵۰/۵٪ گزارش شد. در دیگر متغیرها فراوانی قابل ملاحظه‌ای مشاهده نشد (جدول ۲).

در خصوص انگیزه قتل و شیوه‌های آن در حوزه قتل‌های ناشی از اختلافات خانوادگی بیشترین فراوانی مربوط به قتل همسر بدون دلایل ناموسی، ناشی از دعوا و انتقام و توسط اجسام برنده نوک‌تیز بود (جدول ۳).

متغیرهای جمعیت‌شناختی جنسیت، وضعیت تاهل، رده سنی و رتبه تولد با ارتکاب به قتل رابطه آماری معنی‌دار داشتند ($p < 0/001$)؛ به‌طوری که مردان نسبت به زنان، افراد متاهل نسبت به افراد مجرد یا مطلقه، رده سنی ۳۰-۲۱ سال نسبت به سایر رده‌های سنی و فرزندان وسط خانواده نسبت به فرزندان اول و آخر بیشتر مرتکب قتل شده بودند.

نتیجه رسیدند که بیشترین و کمترین شیوع قتل مربوط به گروه‌های سنی ۲۹-۲۰ سال و ۶۹-۶۰ سال بوده است. شایع‌ترین علت و انگیزه‌های احتمالی قتل در مواردی که توسط اولیای دم ابراز شده بود، در ۴۷۳ نفر (۳۴٪) درگیری و نزاع ناشی از حالت غیرطبیعی پس از مصرف الکل یا مواد مخدر بود. در سطح جهانی، جوانان بین سنین ۲۹-۱۵ سال با میزان ۱۶/۶ در ۱۰۰ هزار مردان در سنین ۴۲-۳۰ سال با میزان ۱۴/۶ در ۱۰۰ هزار بالاترین ریسک را برای به‌قتل‌رسیدن دارند [8].

فتخاری و همکاران [6] در پژوهشی که در تهران انجام داده بودند به این نتیجه رسیدند که میانگین سنی مقتولان بین ۱۱ تا ۳۲ سال بوده و بیشترین انگیزه قتل، نزاع‌های منجر به قتل (۳۱٪) ذکر شده است. همچنین بین روش‌ها و انگیزه‌های مختلف منجر به قتل و سن، جنس، وضعیت تاهل، وضعیت اعتیاد، شغل و ملیت مقتولان ارتباط معنی‌داری وجود داشت.

رییس مرکز آمار و فناوری قوه قضاییه طی گفتگویی با خبرگزاری فارس در ماه دی سال ۱۳۸۹ ضرب و جرح عمدی را در راس جرایم کشور عنوان کرد. با نگاهی به آمار جرایم می‌توان گفت که خشونت در ایران و به‌خصوص در شهر کرمان در حد بالایی است. بیشترین نرخ قتل در طول سال‌های ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۱ با ۶/۸۵ مورد قتل (در ۱۰۰ هزار نفر جمعیت) به استان سیستان و بلوچستان و پس از آن با ۴/۵۶ مورد قتل به استان کرمان تعلق می‌گیرد. همچنین میانگین فراوانی نزاع‌های دسته‌جمعی در سال‌های ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۱ نشان‌دهنده این مطلب است که رتبه اول نزاع‌های دسته‌جمعی ۶ ساله با ۳۱/۴ مورد به استان کرمان و پس از آن با ۲۲ مورد به استان خوزستان تعلق می‌گیرد [11, 12].

از آنجا که مطالعه عوامل جمعیت‌شناختی، روان‌شناختی و انگیزه‌های موثر بر وقوع قتل عمد و سپس برنامه‌ریزی برای کنترل این عوامل می‌تواند در کاهش وقوع قتل موثر باشد، بنابراین پژوهش حاضر با هدف توصیف و بررسی این عوامل بر وقوع قتل عمد در استان خراسان رضوی انجام شد تا ضمن ترسیم فضای عمومی جرم قتل عمدی در استان خراسان رضوی، بتواند راهنمای تدوین سیاست مناسب پیشگیرانه توسط مسئولان ذی‌ربط باشد.

ابزار و روش‌ها

این مطالعه توصیفی از نوع مقطعی بین ۱۰۵ نفر از زندانیان قتل عمد در استان خراسان رضوی که طی فروردین سال ۱۳۹۷ لغایت اسفند سال ۱۳۹۸ مرتکب قتل عمد شده و برای بررسی قوه تمییز و اراده به پزشکی قانونی این استان ارجاع داده شده بودند، انجام شد. روش نمونه‌گیری به‌صورت نمونه‌گیری در دسترس و کاملاً داوطلبانه بود. نداشتن علایم سایکوتیک و عقب‌ماندگی ذهنی و همچنین داشتن حداقل سن ۱۸ سال تمام به‌عنوان معیار ورود به مطالعه و عدم تمایل آزمودنی برای شرکت در پژوهش به‌عنوان

جدول ۱) توزیع فراوانی مطلق و نسبی اطلاعات جمعیت‌شناختی زندانیان قتل عمد (۱۰۵ نفر)

متغیرهای جمعیت‌شناختی	تعداد	درصد
جنسیت		
مرد	۹۲	۸۷/۶
زن	۱۳	۱۲/۴
وضعیت تاهل		
مجرد	۳۸	۳۶/۲
متاهل	۶۰	۵۷/۱
مطلقه	۷	۶/۷
رده سنی (سال)		
۲۰-۱۱	۱۰	۹/۵
۳۰-۲۱	۴۹	۴۶/۷
۴۰-۳۱	۳۶	۳۴/۳
۵۰-۴۱	۹	۸/۶
۶۰-۵۱	۰	۰
۶۱ به بالا	۱	۰/۹
سطح تحصیلات		
بی‌سواد	۴	۳/۸
ابتدایی	۲۳	۲۱/۹
سیکل	۳۷	۳۵/۲
دیپلم	۳۰	۲۸/۶
فوق دیپلم	۷	۶/۷
لیسانس	۲	۱/۹
فوق لیسانس	۲	۱/۹
وضعیت شغلی		
بیکار	۴	۳/۸
آزاد	۶۱	۵۸/۱
کارگر	۲۶	۲۴/۸
کارمند	۷	۶/۷
نظامی	۱	۰/۹
محصل	۱	۰/۹
خانه‌دار	۵	۴/۸
رتبه تولد		
فرزند اول	۲۰	۱۹/۰
فرزند وسط	۸۱	۷۷/۱
فرزند آخر	۴	۳/۸
محل تولد		
مشهد	۳۸	۳۶/۲
شهرستان	۶۲	۵۹/۰
روستا	۲	۱/۹
افغانستان	۳	۲/۹
محل سکونت		
مشهد	۵۱	۴۸/۶
شهرستان	۴۸	۴۵/۷
روستا	۶	۵/۷
وضعیت سکونت		
اجاره‌ای	۲۷	۲۵/۷
شخصی	۷۸	۷۴/۳
سابقه کیفری		
دارد	۴۳	۴۱/۰
ندارد	۶۲	۵۹/۰

ادامه جدول ۱) توزیع فراوانی مطلق و نسبی اطلاعات جمعیت‌شناختی زندانیان قتل عمد (۱۰۵ نفر)

متغیرهای جمعیت‌شناختی	تعداد	درصد
سابقه مصرف موادمخدر		
دارد	۴۶	۴۳/۸
ندارد	۵۹	۵۶/۲
نوع ماده مخدر مصرفی		
تریاک	۱۶	۱۵/۲
شیشه	۳	۲/۹
حشیش	۱	۰/۹
سایر مواد مخدر	۸۵	۸۱/۰
سابقه مصرف مشروبات الکلی		
دارد	۳۵	۳۳/۳
ندارد	۷۰	۶۶/۷
خالکوبی		
دارد	۳۴	۳۲/۴
ندارد	۷۱	۶۷/۶

جدول ۲) توزیع فراوانی مطلق و نسبی اطلاعات روان‌شناختی زندانیان قتل عمد (۱۰۵ نفر)

متغیرها	تعداد	درصد
سابقه اختلالات روان‌پزشکی		
دارد	۲۴	۲۲/۹
ندارد	۸۱	۷۷/۱
سابقه مراجعه به روان‌پزشک		
مراجعه به‌صورت سرپایی	۱۹	۱۸/۱
بستری در بیمارستان روان‌پزشکی	۷	۶/۷
سابقه نداشته است.	۷۹	۷۵/۲
سابقه اقدام به خودکشی		
دارد	۱۷	۱۶/۲
ندارد	۸۸	۸۳/۸
نحوه اقدام به خودکشی		
سوءمصرف دارو	۷	۶/۷
طناب دار	۴	۳/۸
سموم شیمیایی	۳	۲/۹
سایر روش‌ها	۳	۲/۹
سابقه دروغ و کلاهبرداری		
دارد	۳۶	۳۴/۳
ندارد	۶۹	۶۵/۷
تحریک‌پذیری و پرخاشگری		
دارد	۶۱	۵۸/۱
ندارد	۴۴	۴۱/۹
سابقه بی‌توجهی به امنیت خود و دیگران		
دارد	۴۶	۴۳/۸
ندارد	۵۹	۵۶/۲
عدم پذیرش احساس مسولیت نسبت به خود و دیگران		
دارد	۳۶	۳۴/۳
ندارد	۶۹	۶۵/۷
مشکلات انضباطی در مدرسه		
دارد	۴۷	۴۴/۸
ندارد	۵۸	۵۵/۲

جدول ۳ توزیع فراوانی مطلق و نسبی اطلاعات مربوط به انگیزه قتل و شیوه‌های آن در زندانیان قتل عمد (۱۰۵ نفر)

متغیرها	تعداد	درصد
قتل ناشی از اختلافات خانوادگی		
همسر به دلایل ناموسی	۹	۸/۶
همسر بدون دلایل ناموسی	۱۰	۹/۵
فرزند	۳	۲/۹
والدین	۶	۵/۷
سایر افراد	۲	۱/۹
قتل ناشی از نزاع و انتقام		
ناشی از دعوا و انتقام	۶۰	۵۷/۱
ناشی از تسویه حساب	۷	۶/۷
قتل‌های سریالی		
از نوع خیالپردازانه	۱	۰/۹
قتل توأم با جرایم دیگر		
سرقت	۵	۴/۸
تجاوز جنسی	۱	۰/۹
تصادف	۱	۰/۹
سایر	۱	۰/۹
طریقه قتل		
چوب، چماق یا میله فلزی	۱۴	۱۳/۳
لگد و مشت	۱	۰/۹
اجسام برنده نوک‌تیز (شیشه یا چاقو)	۵۲	۴۹/۵
سلاح گرم (تفنگ)	۱۰	۹/۵
سوزاندن	۱	۰/۹
خفگی با دست	۷	۶/۷
خفگی با طناب	۴	۳/۸
زنجیر	۱	۰/۹
برخورد با اتومبیل	۲	۱/۹
آدم‌ریایی	۱	۰/۹
مسمومیت با دارو	۲	۱/۹
سایر موارد	۴	۳/۸
محل اصابت ضربه به مقتول		
سر	۲۸	۲۶/۷
گردن	۲۳	۲۱/۹
قفسه سینه	۳۸	۳۶/۲
شکم	۶	۵/۷
سایر اندام‌ها	۱۰	۹/۵
محل وقوع قتل		
منزل	۴۵	۴۲/۹
اماکن عمومی	۵۰	۴۷/۶
محل کار	۹	۸/۶
باغ	۱	۰/۹
خویشاوندان نسبی درجه اول		
پدر	۴	۳/۸
مادر	۵	۴/۸
برادر	۶	۵/۷
فرزند	۴	۳/۸
سایر	۹	۸/۶
خویشاوندان سببی		
همسر	۱۴	۱۳/۳
هوو	۲	۱/۹
خویشاوندان همسر	۷	۶/۷
شوهر خواهر	۴	۳/۸
سایر	۱	۰/۹

ادامه جدول ۲ توزیع فراوانی مطلق و نسبی اطلاعات روان‌شناختی زندانیان قتل عمد (۱۰۵ نفر)

متغیرها	تعداد	درصد
عدم احساس گناه و پشیمانی نسبت به رفتارهای خود		
دارد	۳۰	۲۸/۶
ندارد	۷۵	۷۱/۴
روابط بین‌فردی بی‌ثبات		
دارد	۴۱	۳۹/۰
ندارد	۶۴	۶۱/۰
بی‌ثباتی هیجانی و رفتاری		
دارد	۵۳	۵۰/۵
ندارد	۵۲	۴۹/۵
احساس مزمن پوچی		
دارد	۳۶	۳۴/۳
ندارد	۶۹	۶۵/۷
سوءظن ناموجه نسبت به همسر		
دارد	۲۳	۲۱/۹
ندارد	۸۲	۷۸/۱
اشتغال ذهنی نسبت به این که انسان‌ها بدخواه و فریبکارند		
دارد	۲۱	۲۰/۰
ندارد	۸۴	۸۰/۰
احساس خودبزرگ‌بینی		
دارد	۱۲	۱۱/۴
ندارد	۹۳	۸۸/۶
ضعف در مهارت همدلی با دیگران		
دارد	۱۷	۱۶/۲
ندارد	۸۸	۸۳/۸
عقاید عجیب و غریب		
دارد	۱۳	۱۲/۴
ندارد	۹۲	۸۷/۶
اشتغال ذهنی به طردشدن		
دارد	۲۷	۲۵/۷
ندارد	۷۸	۷۴/۳
انعطاف‌ناپذیری و لجابت		
دارد	۴۷	۴۴/۸
ندارد	۵۸	۵۵/۲
رسیدن به لذت جنسی از طریق ایجاد درد در قربانی		
دارد	۲۰	۱۹/۰
ندارد	۸۵	۸۱/۰
رسیدن به لذت جنسی از طریق ایجاد درد در خود		
دارد	۱۸	۱۷/۱
ندارد	۸۷	۸۲/۹
سابقه سوء استفاده جنسی در کودکی		
دارد	۱۶	۱۵/۲
ندارد	۸۹	۸۴/۸
سابقه سوء استفاده جسمی در کودکی		
دارد	۲۸	۲۶/۷
ندارد	۷۷	۷۳/۳
محروم‌بودن از محبت والدین		
دارد	۳۶	۳۴/۳
ندارد	۶۹	۶۵/۷
افتخار به اعمال خود بعد از رهایی از زندان		
دارد	۱۳	۱۲/۴
ندارد	۹۲	۸۷/۶

ادامه جدول ۳) توزیع فراوانی مطلق و نسبی اطلاعات مربوط به انگیزه قتل و شیوه‌های آن در زندانیان قتل عمد (۱۰۵ نفر)

متغیرها	تعداد	درصد
دوستان و آشنایان		
همسایه	۱۴	۱۳/۳
همکار	۱	۰/۹
دوست	۱۶	۱۵/۲
بدهکار	۱	۰/۹
غریبه		
رهگذر	۶	۵/۷
راننده	۵	۴/۸
سایر	۹	۸/۶
تصمیم قبلی و برنامه‌ریزی شده برای ارتکاب به قتل		
دارد	۱۷	۱۶/۲
ندارد	۸۸	۸۳/۸
شیوه‌های ازبین بردن جسد		
دارد	۲۸	۲۶/۷
ندارد	۷۷	۷۳/۳
نحوه ازبین بردن جسد		
مثله کردن	۱	۰/۹
سوزاندن	۹	۸/۶
دفن کردن	۲	۱/۹
رهاکردن در بیابان	۵	۴/۸
انداختن در چاه	۴	۳/۸
عبور عمدی از روی عابر پیاده مصدوم شده	۱	۰/۹
پنهان کردن	۳	۲/۹
سایر روش‌ها	۳	۲/۹
احساس گناه و پشیمانی بعد از ارتکاب به قتل		
دارد	۹۲	۸۷/۶
ندارد	۱۳	۱۲/۴

۸۳/۳٪ سابقه خودکشی نداشتند. تحریک‌پذیری و پرخاشگری در آنها ۵۸/۱٪ و بی‌ثباتی هیجانی و رفتاری ۵۰/۵٪ گزارش شد. در دیگر متغیرها فراوانی قابل ملاحظه‌ای مشاهده نشد. نتایج حاصل از این پژوهش همسو با نتایج پژوهش نجفی / ابراندآبادی و همکاران [7]، دسموند و کوپرین [17] و فتحی و همکاران [18] است.

اطلاعات مربوط به انگیزه قتل و شیوه‌های آن در زندانیان قتل عمد نشان داد که بیشترین فراوانی انگیزه قتل مربوط به حوزه قتل‌های ناشی از نزاع و انتقام از نوع دعوا و انتقام و سپس قتل‌های خانوادگی از نوع قتل همسر بدون دلایل ناموسی و قتل همسر با دلایل ناموسی است. بیشترین طریقه قتل اجسام برنده نوک تیز، محل اصابت ضربه در قفسه سینه و محل وقوع در اماکن عمومی گزارش شده است. بیشتر مقتولان به ترتیب فراوانی در دوستان، همسر و همسایه، خویشاوندان همسر و برادر و رهگذر بود. تصمیم قبلی و برنامه‌ریزی شده برای قتل با فراوانی ۱۶/۲٪، تصمیم برای ازبین بردن جسد ۲۶/۷٪ و بیشترین روش در ازبین بردن جسد روش سوزاندن بوده است. از طرف دیگر، احساس گناه و پشیمانی پس از ارتکاب به قتل در بیشتر افراد نمونه گزارش شد. نتایج این پژوهش با نتایج پژوهش / فتحی و همکاران [5] و نجفی / ابراندآبادی و همکاران [7] همسو است.

نتایج آزمون مجذور کای نیز نشان داد که جنسیت مرد، متاهل بودن، فرزند وسط خانواده بودن به همراه قرارگرفتن در رده سنی ۲۱-۳۰ در وقوع اقدام به قتل موثر است. نتایج حاصل از این پژوهش با پژوهش‌های / فتحی و همکاران [6]، نجفی / ابراندآبادی و همکاران [7]، محمدی و موسی‌نژاد [13] و میرزابیگی و همکاران [16] همسو است. ضمناً در خصوص ترتیب تولد و نقش آن در وقوع قتل می‌توان به پژوهش میرزابیگی و همکاران [16] اشاره نمود. برای تایید تاثیر این متغیر و نتیجه آن نیاز به انجام پژوهش‌های مشابه است.

بسیاری از کسانی که مرتکب جرایم مختلف از جمله جرایم خشونت‌آمیزی چون قتل می‌شوند افرادی هستند که در درجه‌های مختلف از مشکلات روان‌شناختی و شخصیتی رنج می‌برند. حال آن که بستر قوانین ما به گونه‌ای است که توجه چندانی به این مشکلات روان‌شناختی و شخصیتی ندارد و صرفاً جرم آنها را مورد بررسی و تاکید قرار می‌دهد. از طرف دیگر، وقوع انواع جرایم از قبیل نزاع‌های خیابانی، خشونت علیه زنان و کودکان، تجاوز، قتل‌های برنامه‌ریزی نشده آبی و غیره رفتارهای پرخطری هستند که هزینه‌های زیادی بر جامعه و سیستم امنیتی و قضایی و حتی درمانی کشور وارد می‌کنند. حال آن که به‌طور قطع با جلوگیری از وقوع این قبیل اتفاقات می‌توان از چنین ضایعات جبران‌ناپذیری پیشگیری کرد. بنابراین، اگر سلامت روان جامعه افزایش پیدا کند خودبه‌خود پرخاشگری و بزهکاری کاهش می‌یابد. ریشه بسیاری از رفتارهای پرخاشگرانه در اختلالات اضطرابی، افسردگی، اختلالات خلقی و شخصیتی یا نداشتن مهارت‌های زندگی است. همان گونه که ملاحظه می‌شود، اگر قرار است پیشگیری کنیم لازمه پیشگیری

بحث

این پژوهش از طریق مصاحبه با زندانیان قتل عمد ارجاع شده به سازمان پزشکی قانونی در سال ۱۳۹۷-۱۳۹۸ با هدف بررسی عوامل جمعیت‌شناختی، روان‌شناختی و انگیزه‌های قتل و شیوه‌های آن در استان خراسان رضوی انجام شد.

اطلاعات جمعیت‌شناختی مربوط به ۱۰۵ نفر زندانی قتل عمد نشان داد که بیشترین درصد فراوانی مربوط به مردان، افراد متاهل، محدوده سنی ۲۱-۳۰ سال، مدرک تحصیلی سیکل، مشاغل آزاد، در فرزندان وسط خانواده از نظر ترتیب تولد، متولد شهرستان‌ها، ساکن شهر مشهد، وضعیت سکونت شخصی، بدون سابقه کیفری، بدون سابقه مصرف مواد، بدون سابقه مشروبات الکلی و بدون خالکوبی بود. نتایج حاصل از این پژوهش همسو با نتایج پژوهش نجفی / ابراندآبادی و همکاران [7]، دفتر مقابله با جرم و مواد مخدر سازمان ملل [8]، محمدی و موسی‌نژاد [13]، / شرافی [14]، غلامی و همکاران [15] و میرزابیگی و همکاران [16] است.

همچنین نتایج مربوط به اطلاعات روان‌شناختی افراد مورد مطالعه نیز نشان داد که ۷۷/۸٪ بدون سابقه اختلالات روان‌پزشکی بودند.

منابع

- 1- Nasiri N, Khalili M, Rahimi H, Molavi H. Investigation of Relationship Between Individual, Climatic, Ecological Factors and Murder in Isfahan. *Iran J Forensic Med.* 2013;19(4):175-83. [Persian]
- 2- Shakeri A, Moradi E. Investigating the psychological element of premeditated murder with typically lethal work. *J Law Politic Sci.* 2007;2(5):135-42. [Persian]
- 3- Moradi H, Shahbazi A. Mens rea of Murder in the Islamic Penal Code. *J Criminal Law.* 2016;4(13):43-70. [Persian]
- 4- Akbari E, Elmi M. The study of the socio-economic factors related to the type of murder in East Azerbaijan province. *J Sociol Stud.* 2018;10(38):139-53. [Persian]
- 5- Shirzad J, Faghifard P, Dehnavi M. Effective factors in homicides in Sanandaj city (2002-2007). *Discip Knowledge Q.* 2012;13(4):97-140. [Persian]
- 6- Eftekhari A, Ghorbani M, Gharedaghi J. The study of different methods and the motivation of homicide in Tehran's metropolitan city and related elements with it from September of 2003 to September 2004. *Sci J Forensic Med.* 2006;11(4):179-84. [Persian]
- 7- Najafi Abrandabadi AH, Jafarizadeh F, Haditabar, E. A study of different motives and related factors of murder in Fars province during 2002-2012. *Sci J Forensic Med.* 2015;21(3):189-97. [Persian]
- 8- United Nations Office on Drugs and Crime. *Global Study on Homicide 2019* [Internet]. USA: United Nations Office on Drugs and Crime; 2019 [cited 2020 July 5]. Available from: <https://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/global-study-on-homicide.html>.
- 9- Riahi ME, Esmaeili V. Sociological study of attitudes toward honor killings and social factors affecting it in Marivan. *J Iran Soc Stud.* 2018;12(3):52-79. [Persian]
- 10- Saber M. Investigating the causes of honor killings in 2014 (Case study: Ilam city). *J Ilam Entezami Danesh.* 2017;6(22):25-46. [Persian]
- 11- Seddigh Sarvestani R. *Social pathology*. 2nd Edition. Tehran: SAMAT Publication; 2008. p. 40-53. [Persian]
- 12- Kamalipour Ravari E. Causes and factors ahead of homicide in the South of Kerman province. *J Kerman Police Sci.* 2016;15:118-35. [Persian]
- 13- Mohammadi A, Mousanezhad Z. Assessing the methods and motives of murder cases reported in summer 2013. *J Health Syst Res.* 2014;9(12):1329-36. [Persian]
- 14- Eshrafi A. Homicide victimization survey in the province, from the viewpoint of time, location and penis crime. *J Crime Prev Stud.* 2013;7(23):107-24. [Persian]
- 15- Gholami N, Moazami S, Soltani Koohbanani S. The criminological analysis murder-suicide, with emphasis to motivational murder-suicide. *Iran J Soc Probl.* 2016;7(2):287-310. [Persian]
- 16- Mirzabeigi M, Shamloo B & Bustani D. Criminological study of the causes of violent crimes (intentional molestation and kidnapping) in Kerman. *Karagah J.* 2019;12(45):55-73. [Persian]
- 17- Desmond SA, Kubrin CE. The power of place: Immigrant communities and adolescent violence. *Sociol Q.* 2009;50(4):581-607.
- 18- Fathi A, Pishro S, Heyat J, Rostami H. An investigation of the effective demographic information on incidents of murder (Case Study: Qualitative analysis of cases of killers and victims in East Azarbaijan province between 2001 and 2006). 2018;8(28):1-20 [Persian]

این است که در سرفصل‌های نگهداری از فضای جامعه، آموزش مهارت‌های زندگی، مهارت مدیریت هیجانات، تشکیل پرونده سلامت و پیگیری سلامت افراد و آموزش چگونگی حفظ و نگهداری سلامت برای انسان‌ها فعالیت‌هایی انجام دهیم که اولین اقدام بایستی از طریق آموزش رسمی این مهارت‌ها در آموزش و پرورش در گروه‌های سنی مختلف صورت گیرد. همچنین در مراکز بهداشت، آموزش مهارت‌های زندگی به صورت رایگان برای عموم مردم برگزار شود. در این صورت، این نگاه تبدیل به فرهنگ می‌شود و این فرهنگ فضایی را به وجود می‌آورد که جدل‌های انسان‌ها تبدیل به حل مساله شود نه رفتارهای خشونت‌آمیزی همچون قتل. امید است که مسئولان ذی‌صلاح در خصوص موارد ذکرشده، اقدامات و تمهیدات لازم را به عمل آورند.

از جمله محدودیت‌های این مطالعه می‌توان به انتخاب نمونه در دسترس اشاره کرد، چون امکان انتخاب تصادفی به‌خاطر خاص بودن نمونه مورد مطالعه مقدور نبود. همچنین این پژوهش روی جامعه مجرمان قتل عمد مراجعه‌کننده به پزشکی قانونی خراسان رضوی انجام شده، پس در تعمیم نتایج آن به سایر مجرمان قتل عمد باید با احتیاط عمل کرد. بنابراین، پیشنهاد می‌شود در حد امکان برای کسب نتایج متقن‌تر با قابلیت تعمیم‌پذیری وسیع‌تر، محدودیت‌های این پژوهش در مطالعات بعدی مد نظر قرار گیرد. بدیهی است یافته‌های حاصل از پژوهش حاضر در کنار نتایج سایر تحقیقات این حوزه، بعدی از ابعاد مشکلات روان‌شناختی مرتکبین قتل عمد را تبیین نموده و می‌تواند راهگشای پژوهش‌های مداخله‌ای و ایجاد روان‌درمانی‌های کارآمد متمرکز بر جامعه مورد مطالعه باشد.

نتیجه‌گیری

ریشه بسیاری از رفتارهای پرخاشگرانه در اختلالات روانی و شخصیتی یا نداشتن مهارت‌های زندگی است که با آموزش مهارت‌های زندگی، مهارت مدیریت هیجانات و پیگیری سلامت روان افراد می‌توان از وقوع رفتارهای خشونت‌آمیزی چون قتل پیشگیری نمود.

تشکر و قدردانی: لازم است از همکاری تمام افرادی که در این پژوهش همراه و راهنمای ما بودند، کمال سپاس و قدردانی را داشته باشیم.

تأییدیه اخلاقی: در این پژوهش تمامی موارد اخلاقی از جمله محرمانه بودن اطلاعات و مشخصات فردی رعایت شده و نیز رضایت شرکت‌کنندگان در این پژوهش اخذ شده است.

تعارض منافع: بین نویسندگان هیچ گونه تعارض منافی وجود ندارد.

سهم نویسندگان: سمیه رحیمی احمدآبادی (نویسنده اول)، نگارنده مقدمه/روش‌شناسی/پژوهشگر اصلی/تحلیلگر آماری/نگارنده بحث (۷۰٪)؛ حمید عطاران (نویسنده دوم)، نگارنده مقدمه/روش‌شناسی/پژوهشگر اصلی (۳۰٪)

منابع مالی: موردی توسط نویسندگان گزارش نشده است.